

PROFIELKEUZE

en

VAKKEN

VWO

2023 - 2024

INSULA COLLEGE

locatie Halmaheiraplein

Inhoudsopgave

De Tweede Fase	3
Profielkeuzekaart atheneum 2023-2024	4
Profielkeuzekaart gymnasium 2023-2024	5
Profielkeuzekaart havo 2023-2024	6
Extra keuze-examenvak	7
Vorbehoud profielkeuze	7
Vrijstelling tweede moderne vreemde taal op het atheneum:	7
Beschrijvingen van vakken	8
<i>AARDRIJKSKUNDE</i>	8
<i>BEDRIJFSECONOMIE</i>	8
<i>BEELDENDE VORMGEVING, het KUNSTVAK</i>	9
<i>BIOLOGIE</i>	10
<i>CULTURELE EN KUNSTZINNIGE VORMING</i>	10
<i>DUITS</i>	11
<i>ECONOMIE</i>	11
<i>ENGELS</i>	12
<i>FRANS</i>	13
<i>FILOSOFIE</i>	13
<i>GESCHIEDENIS</i>	15
<i>GODSDIENST/LEVENS BESCHOUWING</i>	16
<i>GRIEKS</i>	17
<i>KLASSIEKE CULTURELE VORMING</i>	18
<i>LATIJN</i>	18
<i>LICHAMELIJKE OPVOEDING</i>	19
<i>MAATSCHAPPIJLEER</i>	20
<i>NATUURKUNDE</i>	20
<i>NEDERLANDS</i>	21
<i>NLT (Natuur, Leven en Technologie)</i>	21
<i>SCHEIKUNDE</i>	22
<i>SPAANS</i>	23
<i>VoWO (Vorbereiding Wetenschappelijk Onderzoek)</i>	24
<i>WISKUNDE</i>	24

De Tweede Fase

Jij maakt, zoals elke leerling, in de derde klas keuzes ten aanzien van het vervolg van je schoolloopbaan. In elk onderdeel van het programma zijn keuzemomenten.

In dit boekje vind je het programma en de keuzemomenten. Verder staan alle vakken in een lijst op alfabetische volgorde. In diezelfde volgorde staat in dit boekje van alle vakken een korte beschrijving.

Programma:

- gemeenschappelijke vakken ± 40% van de studielast
- profielvakken ± 40% van de studielast
- keuze-examenvak ± 10% van de studielast
- school gebonden activiteiten ± 10% van de studielast

Profielen:

- CM cultuur en maatschappij
- EM economie en maatschappij
- NG natuur en gezondheid
- NT natuur en techniek

Keuzemomenten:

Tijdens het keuzeprocess krijg je de volgende keuzes voorgelegd:

- Welke taal in de *Gemeenschappelijke vakken*?
- Welk profiel?
- Welk vakken in het profiel?
- Welk keuze-examenvak?
- Eventueel een extra vak

Lijst met afkortingen van schoolvakken in de bovenbouw:

AK	aardrijkskunde	LATL	Latijn
BIOL	biologie	LO	lichamelijke opvoeding
BECO	bedrijfseconomie ¹	MAAT	maatschappijleer
CKV	culturele en kunstzinnige vorming	NAT	natuurkunde
DUTL	Duits	NETL	Nederlands
ECON	economie	NLT	natuur, leven en technologie
ENTL	Engels	PW	profielwerkstuk
FATL	Frans	SCHK	scheikunde
FI	filosofie	SPTL	Spaans
GES	geschiedenis	VoWO	voorbereiding wetenschappelijk onderzoek
GDL	godsdienst/levensbeschouwing	WISA	wiskunde A
GRTL	Grieks	WISB	wiskunde B
KCV	klassieke culturele vorming	WISC	wiskunde C
KUBV	kunstvak beeldende vormgeving		

¹ Officieel heet het vak: *bedrijfseconomie, ondernemerschap en financiële zelfredzaamheid*.

Profielkeuzekaart atheneum 2023-2024

Gemeenschappelijk deel

Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur, maatschappijleer (C), CKV (C), L.O.

Kies één vak: FATL DUTL SPTL

Schooldeel

Godsdienst- levensbeschouwing (C), profielwerkstuk (C), VoWO, loopbaanoriëntatie - en begeleiding

Cultuur en maatschappij				Economie en maatschappij				Natuur en gezondheid				Natuur en techniek			
Profieldeel				Profieldeel				Profieldeel				Profieldeel			
Verplicht	GES	CE		Verplicht	ECON	CE		Verplicht	SCHK	CE		Verplicht	NAT	CE	
	WISC	CE			GES	CE			BIOL	CE			SCHK	CE	
Kies één vak:	AK	CE		Kies één vak:	WISA	CE		Kies één vak:	WISA	CE		Kies één vak:	WISB	CE	
	ECON	CE			WISB	CE			WISB	CE			NLT		
Kies één vak:	KUBV	CE		Kies één vak:	AK	CE		Kies één vak:	NAT	CE			BIOL	CE	
	FI	CE			BECO	CE			AK	CE					
									NLT						
Keuze-examenvak				Keuze-examenvak				Keuze-examenvak				Keuze-examenvak			
Kies één vak:	FATL	CE		Kies één vak:	FATL	CE		Kies één vak:	FATL	CE		Kies één vak:	FATL	CE	
	DUTL	CE			DUTL	CE			DUTL	CE			DUTL	CE	
	SPTL	CE			SPTL	CE			SPTL	CE			SPTL	CE	
	ECON	CE			BECO	CE			AK	CE			AK	CE	
	AK	CE			AK	CE			NAT	CE			BIOL	CE	
	FI	CE			FI	CE			NLT				NLT		
	KUBV	CE			KUBV	CE			ECON	CE			FI	CE	
									BECO	CE			ECON	CE	
						FI	CE		BECO	CE					
						KUBV	CE		KUBV	CE					
Extra keuzevak?				Extra keuzevak?				Extra keuzevak?				Extra keuzevak?			
Kies een vak: (niet verplicht)				Kies een vak: (niet verplicht)				Kies een vak: (niet verplicht)				Kies een vak: (niet verplicht)			

Profielkeuzekaart gymnasium 2023-2024

Gemeenschappelijk deel

Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur, maatschappijleer (C), KCV (C), L.O.

Kies één vak: LATL GRTL

Schooldeel

Godsdienst- levensbeschouwing (C), profielwerkstuk (C), VoWO, loopbaanoriëntatie - en begeleiding

Cultuur en maatschappij				Economie en maatschappij				Natuur en gezondheid				Natuur en techniek			
Profieldeel				Profieldeel				Profieldeel				Profieldeel			
Verplicht	GES	CE		Verplicht	ECON	CE		Verplicht	SCHK	CE		Verplicht	NAT	CE	
	WISC	CE			GES	CE			BIOL	CE			SCHK	CE	
Kies één vak:	AK	CE		Kies één vak:	WISA	CE		Kies één vak:	WISA	CE		Kies één vak:	WISB	CE	
	ECON	CE			WISB	CE			WISB	CE			NLT		
Kies één vak:	KUBV	CE		Kies één vak:	AK	CE		Kies één vak:	NAT	CE			BIOL	CE	
	FI	CE			BECO	CE			AK	CE					
	GRTL	CE					NLT								
	LATL	CE													
Keuze-examenvak				Keuze-examenvak				Keuze-examenvak				Keuze-examenvak			
Kies één vak:	FATL	CE		Kies één vak:	FATL	CE		Kies één vak:	FATL	CE		Kies één vak:	FATL	CE	
	DUTL	CE			DUTL	CE			DUTL	CE			DUTL	CE	
	SPTL	CE			SPTL	CE			SPTL	CE			SPTL	CE	
	LATL	CE			LATL	CE			LATL	CE			LATL	CE	
	GRTL	CE			GRTL	CE			GRTL	CE			GRTL	CE	
	ECON	CE			BECO	CE			AK	CE			AK	CE	
	AK	CE			AK	CE			NAT	CE			NLT		
	FI	CE			FI	CE			NLT				FI	CE	
	KUBV	CE			KUBV	CE			ECON	CE			ECON	CE	
						BECO	CE		BECO	CE					
						FI	CE		KUBV	CE					
						KUBV	CE								
Extra keuzevak?				Extra keuzevak?				Extra keuzevak?				Extra keuzevak?			
Kies een vak: (niet verplicht)				Kies een vak: (niet verplicht)				Kies een vak: (niet verplicht)				Kies een vak: (niet verplicht)			

Profielkeuzekaart havo 2023-2024

Gemeenschappelijk deel															
Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur, maatschappijleer (C), CKV (C), L.O.															
Schooldeel															
Godsdienst- levensbeschouwing (C), profielwerkstuk (C), loopbaanoriëntatie - en begeleiding															
Cultuur en maatschappij				Economie en maatschappij				Natuur en gezondheid				Natuur en techniek			
Profieldeel				Profieldeel				Profieldeel				Profieldeel			
Verplicht	GES	CE		Verplicht	ECON	CE		Verplicht	SCHK	CE		Verplicht	NAT	CE	
	KUBV	CE			GES	CE			BIOL	CE			SCHK	CE	
Kies één vak:	FATL	CE		Kies één vak:	WISA	CE		Kies één vak:	WISA	CE		Kies één vak:	WISB	CE	
	DUTL	CE			WISB	CE			WISB	CE			NLT		
Kies één vak:	SPTL	CE		Kies één vak:	AK	CE		Kies één vak:	NAT	CE			BIOL	CE	
	AK	CE			BECO	CE			AK	CE					
	MAW	CE			MAW	CE			NLT						
Keuze-examenvak				Keuze-examenvak				Keuze-examenvak				Keuze-examenvak			
Kies één vak:	FATL	CE		Kies één vak:	FATL	CE		Kies één vak:	AK	CE		Kies één vak:	NLT		
	DUTL	CE			DUTL	CE			NAT	CE			BIOL	CE	
	SPTL	CE			SPTL	CE			NLT				ECON	CE	
	ECON	CE			BECO	CE			ECON	CE			BECO	CE	
	BECO	CE			AK	CE			BECO	CE			GES	CE	
	AK	CE			MAW	CE			GES	CE			KUBV	CE	
	MAW	CE			KUBV	CE			KUBV	CE			FATL	CE	
	WISA	CE			BIOL	CE			FATL	CE			DUTL	CE	
	BIOL	CE							DUTL	CE			SPTL	CE	
						SPTL	CE		AK	CE					
Extra keuzevak?				Extra keuzevak?				Extra keuzevak?				Extra keuzevak?			
Kies een vak: (niet verplicht)				Kies een vak: (niet verplicht)				Kies een vak: (niet verplicht)				Kies een vak: (niet verplicht)			

Extra keuze-examenvak

Voor goede leerlingen met een brede interesse is een extra keuze-examenvak een goede optie. Er wordt wel beoordeeld of een extra keuze-examenvak in jouw geval passend is. We letten op het volgende:

- je hebt laten blijken dat je voldoende capaciteiten voor het betreffende vak hebt
- je kan in grote mate zelfstandig werken
- je kan de extra belasting aan

In de overgangsvergadering wordt beslist of jou het extra keuze-examenvak wordt toegestaan.

Voorbehoud profielkeuze

Soms gebeurt het dat de samenstelling van het profiel van één leerling of een heel klein groepje leerlingen voor blokkades in het rooster zorgt. In dat geval kan de schoolleiding de betreffende leerlingen vragen een andere keuze te maken of een vak buiten het rooster te volgen.

Vrijstelling tweede moderne vreemde taal op het atheneum:

Onder voorwaarden is een vrijstelling van de tweede moderne vreemde taal mogelijk op het atheneum – bijvoorbeeld vanwege dyslexie. Er zal dan een vervangend keuze-examenvak moeten worden gekozen. Om voor deze vrijstelling in aanmerking te komen dient een schriftelijk verzoek ingediend te worden bij de teamleider van het vwo.

Het verzoek tot vrijstelling dient te worden gedaan vóór de definitieve profielkeuze.

Beschrijvingen van vakken

AARDRIJKSKUNDE

Aardrijkskunde is profielkeuzevak in de profielen CM, EM en NG en keuze-examenvak in alle profielen.

Het vak aardrijkskunde houdt zich bezig met de ruimtelijke inrichting van ons land, van Europa en van de wereld. Invalshoeken zijn onder andere menselijke, natuurlijke, maar ook: economische of milieuaspecten. De leefomgeving van de mens speelt een grote rol. Zo gaat het bij het onderwerp milieu bijvoorbeeld over de vraag of de gevolgen van het menselijk handelen op onze natuurlijke leefomgeving wel of niet schadelijk zijn. Het gaat om het verzamelen, verwerken en presenteren van informatie. Je leert ook kritisch om te gaan met informatie.

Naast typisch aardrijkskundige kennis leer je dus omgaan met informatie vanuit verschillende andere invalshoeken. Dit maakt aardrijkskunde ook een vak dat handig is voor beroepen waarvan je niet direct denkt dat die er mee te maken hebben. Denk aan: advocaten, psychologen, journalisten of internationale handelaars.

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- Wereld: arm en rijk, patronen in de wereld, wereldsteden
- Aarde: klimaat en landschappen, endogene en exogene processen
- Gebieden: Zuid-Amerika, mens en natuur
- Leefomgeving: steden en water in Nederland

BEDRIJFSECONOMIE

In de derde klas kun je een vak kiezen dat van alle vakken de allerlangste naam heeft. De officiële naam van het vak is 'bedrijfseconomie, ondernemerschap en financiële zelfredzaamheid'. Het vak bedrijfseconomie is een vernieuwd vak: van het vak dat al bestond – management en organisatie – zijn een aantal dingen weggehaald en zijn nieuwe dingen toegevoegd.

Er is geen enkele universiteit die vindt dat je het vak bedrijfseconomie gevolgd moet hebben om toegelaten te worden. Je kunt aan een universitaire studie bedrijfseconomie, bedrijfskunde, fiscale economie, rechten, IBA (international business administration), accountancy of bestuurskunde beginnen zónder dat je het vak gekozen hebt. Heeft het dan wel nut om het vak te kiezen? Zeker wél.

Reden een. We horen regelmatig dat oud-leerlingen die het vak gekozen hebben het in het eerste jaar van hun studie aan een economische of juridische faculteit een stuk gemakkelijker hebben dan studenten die het vak níet gekozen hebben. Sterker nog: uit recent onderzoek blijkt dat studenten die een economische studie doen en het vak Management en organisatie/Bedrijfseconomie op de middelbare school hebben gevolgd, het duidelijk beter doen dan studenten die het vak niet hebben gevolgd. Dat is goed nieuws, omdat steeds meer universiteiten in het eerste jaar een bindend studieadvies geven. Het is dus belangrijk dat een student het eerste jaar zonder vertraging afsluit.

Reden twee. Als je het vak kiest, maak je kennis met een aantal situaties waarin beslissingen genomen moeten worden. Als je een baantje hebt herken je een aantal van die situaties. Maar ook privé kom je een aantal van die situaties zeker tegen. Je leert welke beslissingen dat kunnen zijn en welke manieren gebruikt worden om zulke beslissingen te nemen. Ook als je na het atheneum of het gymnasium geen economisch-getinte studie gaat doen zal je het bij sommige financiële beslissingen fijn vinden dat je het vak hebt gevolgd.

Reden drie. Je leert heel goed om met informatie om te gaan. Bij tal van beslissingen is het zo dat er een grote hoeveelheid gegevens is die je kunt gebruiken. Je wordt een kei in het beoordelen van gegevens:

heb ik dit gegeven nu nodig of niet? Daarbij probeert het vak in een aantal gevallen dicht bij de praktijk te blijven: een échte manager moet informatie tenslotte ook beoordelen op het nut.

Waar gaat het vak eigenlijk over? Bij bedrijfseconomie maak je kennis met situaties op het gebied van:

- marketing: beslissingen die te maken hebben met het verkopen van producten aan geselecteerde afnemersgroepen. Oei, ingewikkelde zin. Het draait om de vraag 'hoe laat ik zoveel mogelijk klanten zoveel mogelijk bij me kopen'. Of – bij een school bijvoorbeeld – gaat het om 'hoe krijg ik leerlingen uit groep 8 zover dat ze voor ons kiezen'. Je leert iets over hoe organisaties hun klanten leren kennen. En hoe je op hun behoeften kunt inspelen. En welke strategieën je kunt gebruiken om de klant tot een koop over te halen.
- financiering: beslissingen die te maken hebben met het geld van een organisatie – op welke manier komt een organisatie aan het geld dat nodig is? Zo leer je bijvoorbeeld dat het helemaal niet slecht hoeft te zijn als je grote bedragen leent. Maar ook: wat kun je als privé-persoon doen als je geld over hebt? Beleggen? Een eigen huis kopen?
- juridische zaken: beslissingen die te maken hebben met de 'juridische jas' van de ondernemer én de onderneming, zowel op het privégebied van huwelijk en scheiden als op het gebied van ondernemingsrecht. Je maakt ook kennis met de grondslagen van het arbeidsrecht. Nuttig, als je een baantje hebt in een supermarkt!
- accounting: dit vakgebied houdt zich bezig met het verzamelen en verwerken van financiële informatie ten behoeve van de directie én van andere belanghebbenden van de organisatie. Dat is een ingewikkelde zin, zeg! In leerlingtaal betekent dat: je leert van welke gegevens het nuttig is om ze te bewaren. Je leert ook op welke manier je deze gegevens kunt presenteren, zodat iemand met die gegevens een goede beslissing kan nemen.

Kortom: een reuze aantrekkelijk en nuttig vak, zeker als je een NG- of EM profiel wilt kiezen.

BEELDENDE VORMGEVING, het KUNSTVAK

Het Kunstvak beeldende vormgeving is profielkeuzevak in het profiel CM. Het is keuze-examenvak bij alle profielen. Het vak bestaat uit een component kunst algemeen en de component kunst beeldende vormgeving. Er wordt aandacht besteed aan het aanleren van informatie-, onderzoek- en presentatievaardigheden. Ook maken we veel gebruik van ICT. Het eindexamen van het kunstvak beeldende vormgeving bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen.

Kunst algemeen omvat de zogenaamde algemene theorie van kunstzinnige vakken. Het wordt afgesloten met toetsen en een centraal examen.

Kunst beeldende vormgeving bestaat uit vaktheorie en vakpraktijk van de beeldende vorming. Het wordt afgesloten met een schoolexamen waarbinnen vaktheorie en -praktijk worden getoetst.

Beide onderdelen, algemeen en beeldende vormgeving, tellen voor 50% mee in het eindcijfer dat op de cijferlijst van het examen komt te staan.

Kunst algemeen wordt behandeld aan de hand van thema's uit 6 perioden. De stof wordt steeds vanuit meer dan een discipline bestudeerd, namelijk beeldende kunst en architectuur, toneel en film en ballet en muziek.

De thema's in de 6 perioden zijn:

1. Cultuur van de kerk in de 11^e t/m 14^e eeuw
2. Hofcultuur in de 16^e en 17^e eeuw
3. Burgerlijke cultuur Nederland in de 17^e eeuw
4. Cultuur van romantiek en realisme in de 19^e eeuw
5. Cultuur van het moderne in de 1^e helft 20^e eeuw
6. Massacultuur in de 2^e helft 20^e eeuw

De 6 invalshoeken van deze thema's zijn:

- * kunst en religie
- * kunst en esthetica
- * kunst en opdrachtgever; politieke en economische macht
- * kunst en vermaak
- * kunst, wetenschap en techniek
- * kunst intercultureel

De examenonderwerpen worden per jaar vastgesteld. Steeds omvat het examen 4 van de 6 thema's. Altijd komen de 2 thema's uit de 20^e eeuw aan de orde en verder 2 thema's uit de perioden daarvoor.

Het examenprogramma van de component kunst beeldende vormgeving bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A : Vaktheorie

Domein B : Praktijk

Domein C : Oriëntatie op studie en beroep.

In de vaktheorie ga je dieper in op aspecten van de vorm en op de functie van de beelden en je leert beeldende kunst te plaatsen in tijd en samenleving.

In de praktijk leer je criteria en uitgangspunten waaraan het beeldend werk moet voldoen. Je leert ze door middel van opdrachten. Je gaat aan de slag met o.a. het ontwerpen en het maken van beeldend werk. Verder doe je onderzoek naar passend werk van andere kunstenaars/vormgevers.

Je houdt een uitgebreid procesverslag bij.

BIOLOGIE

Biologie is een profielvak bij NG en NT.

Biologie bestudeert de bouw en werking van organismen en de verbanden die er zijn tussen organismen onderling en tussen organismen en hun milieu.

De onderwerpen die in de onderbouw aan de orde zijn geweest komen terug in uitgebreide vorm.

Verder komen er zaken als erfelijkheid (rekenen!), energiestromen, kringlopen (scheikunde), evolutie en DNA aan de orde.

CULTURELE EN KUNSTZINNIGE VORMING

Culturele en Kunstzinnige Vorming is een verplicht vak voor alle leerlingen en het eindcijfer maakt onderdeel uit van het combinatiecijfer.

Doel is dat iedereen kennis maakt met de eigen culturele omgeving en zijn/haar smaak ontwikkelt. Je bezoekt voorstellingen (dans, drama, muziek, e.d.) en exposities (beeldende kunst, fotografie, glas, e.d.) in de eigen stad en als je wilt zelfs elders in Nederland en tijdens de werkweek ook in het buitenland. Je onderneemt minimaal 3 (havo) of 4 (vwo) culturele activiteiten in een professionele live omgeving.

Daarnaast leer je bewuste keuzen te maken door ervaringen en kennis op te doen met kunst en cultuur aan de hand van thema's. Bovendien krijg je diverse praktische opdrachten die je ervaringen met kunst en cultuur ondersteunen, zoals het maken van een vlog, tijdschrift of film.

Tenslotte doe je onderzoekjes en doe je verslag van je ervaringen en bevindingen en reflecteer je daarop, dat wil zeggen dat je laat zien waarom je wel of niet anders bent gaan denken over diverse kunst- en cultuuruitingen. Dat kan in geschreven vorm, maar juist ook op een andere creatieve manier.

Zoals uit het bovenstaande blijkt, zal Culturele en Kunstzinnige Vorming vooral een ervaringsvak worden, waarbij je gaat verkennen, verbreden, verdiepen en verbinden.

Bij dit alles staat jouw persoonlijke ontwikkeling centraal. Het klinkt misschien hoogdravend, maar het wordt een plezierig vak. Let maar op.

DUITS

De Duitse taal is de meest gesproken moedertaal in Europa en speelt een grote rol in het toerisme en in de handel. Voor beroepen in deze beide sectoren is het goed beheersen van de Duitse taal vaak zeer gewenst. Vanwege de rijke cultuur is Duits ook een kleurrijk vak met veel facetten.

Gedurende de opleiding komen de volgende vaardigheden aan bod:

- Lezen
- Kijken en luisteren
- Gesprekken voeren
- Spreken
- Schrijven
- Kennis maken met de Duitse literatuur

Om deze vaardigheden te verwerven kijk je naar interessante reportages en lees je informatieve teksten. Je vergelijkt een boek met een verfilming en je luistert naar Duitse programma's. Je leert de rijke Duitse literatuur kennen en je leert verworven informatie in het Duits te presenteren. Je bent dus steeds actief bezig om je kennis van de Duitse taal op een zo hoog mogelijk niveau te brengen. Uiteindelijk ben je in staat om je zowel schriftelijk als mondeling in het Duits op adequate wijze uit te drukken.

Bovendien bestaat er ook de mogelijkheid om deel te nemen aan een uitwisselingsprogramma met een Duitse partnerschool. Je hebt dan de kans om de taal in het echt te spreken en de rijke Duitse cultuur beter te leren kennen.

Het centraal examen heeft betrekking op leesvaardigheid. Binnen drie jaar heb je geleerd onder andere de hoofdgedachte van een Duitse tekst aan te geven, conclusies te trekken en gevoelens en opvattingen van de auteur te begrijpen.

Het schoolexamen heeft betrekking op kijk- en luistervaardigheid, gespreksvaardigheid, schrijfvaardigheid en literatuur.

En twijfel je nog of heb je andere vragen, maak dan eens een praatje met je docent Duits.

ECONOMIE

Dit vak geeft je inzicht in de economische aspecten van het leven, waarmee je op allerlei manieren in aanraking kunt komen. De invalshoek is steeds de maatschappelijke werkelijkheid waarin je leeft. Dat is de wereld van het gezin, je werk, de overheid en (de invloed van) het buitenland. De bedoelde aspecten hebben betrekking op zaken als schaarste, ruil, handel, belangentegenstelling, toekomstperspectief en geld. Die aspecten onderscheiden economie van andere maatschappelijke vakken. Bij het vak economie behandelen we stof in modules. In onderstaand overzicht staan de modules genoemd die aan de orde komen:

Deze bedoelde economische beginselen zijn: 1 Schaarste, 2 Ruil, 3 Markten, 4 Ruilen over de tijd, 5 Samenwerken en onderhandelen, 6 Risico en informatie, 7 Welvaart en groei en 8 Goede tijden en slechte tijden.

Uitgangspunt voor het vak economie is "dat het leerlingen meer moet voorbereiden op hun rol in het maatschappelijke verkeer". Dit betekent dat zij met behulp van de belangrijkste economische beginselen (concepten) de economische verschijnselen in de maatschappij leren begrijpen, verschijnselen waar zij als persoon in verschillende rollen binnen huishouden, bedrijf of overheidsinstelling mee te maken kunnen krijgen en waarbinnen zij beslissingen moeten nemen".

Bij het vak economie laten we de economische beginselen zoveel mogelijk in allerlei concrete situaties (contexten) terugkomen. De gebruikte economische contexten zijn gekozen uit actuele situaties, die de leerlingen in kranten lezen, op radio horen en televisie zien en in hun dagelijks leven meemaken.

Om tegemoet te komen aan de belangstelling en de mogelijkheden van de gevarieerde leerlingenpopulatie, brengen wij keuzemogelijkheden in het schoolexamen aan. Dat doen we in de vorm van keuzeonderwerpen en klaslokaalexperimenten.

De gedachte achter de keuzeonderwerpen is dat leerlingen verschillende achtergronden en interesses hebben en gemotiveerder werken aan opdrachten, die dichterbij deze interesses liggen.

Met betrekking tot de klaslokaalexperimenten geldt dat economie een vak is dat je ook moet "doen". Experimenten kunnen de leerstof tastbaar maken. Wij hebben daartoe 26 "spellen" tot onze beschikking. Vraag- en aanbodcurven, concurrentie en consumenten- en producenten surplus zijn abstracte begrippen, maar wanneer je ze toepast in een experiment leidt dat tot meer inzicht. De kans is ook groter dat de stof langer beklijft wanneer de begrippen niet alleen figuren op papier of schoolbord blijven. Bij het doen van de klaslokaalexperimenten vervullen de leerlingen zelf de verschillende uitvoerende taken.

De keuzeonderwerpen en klaslokaalexperimenten dragen er hopelijk toe bij dat het vak economie dichterbij de leerling komt te staan.

Economie is profielkeuzevak in het profiel CM.

Het is een verplicht vak in het profiel EM.

Bij de profielen NG en NT is het een keuze-examenvak.

ENGELS

In de 21ste eeuw is een gedegen kennis van het Engels onontbeerlijk. Immers, het Engels heeft 335 miljoen moedertaalsprekers en daarnaast spreken nog eens 750 miljoen mensen het Engels als vreemde taal. Het is de meest gesproken taal ter wereld. In de bovenbouw houden wij ons bezig met het verder ontwikkelen van de verschillende onderdelen van Engelse taalvaardigheid. Dit wordt ondersteund door verdere verdieping van de grammatica. In vwo 4 en vwo 5 werken we aan het verbeteren van de algemene taalvaardigheid van de leerling, wat getoetst wordt in het schoolexamen vwo 6.

Leesvaardigheid speelt een belangrijke rol in het eindexamen. Er worden in de bovenbouw bij het kernvak Engels veel "leeskilometers" gemaakt waarbij een breed aanbod van teksten wordt ingezet om het begrip van Engelse teksten te verdiepen, en kennis op te doen van land en cultuur. Het vergroten van de woordenschat is hierbij belangrijk. Het centraal eindexamen bestaat uit teksten waarbij de leesvaardigheid getoetst wordt aan de hand van multiple choice- en open vragen.

Kijk- en luistervaardigheid worden regelmatig geoefend, onder andere door middel van Cito-toetsen en andere opdrachten. In vwo 6 wordt dit in een schoolexamen getoetst.

Spreekvaardigheid wordt in alle leerjaren regelmatig tijdens de les geoefend. In ieder leerjaar wordt toegewerkt naar een toets spreekvaardigheid. In vwo 6 wordt dit in een mondeling schoolexamen getoetst.

Schrijfvaardigheid: In vwo 4 en vwo 5 worden regelmatig schrijfoopdrachten gemaakt, soms als deel van vakoverstijgende opdrachten. In vwo 4 en vwo 5 wordt een begin gemaakt met essays schrijven, waarna er wordt toegewerkt naar het schrijven van een essay tijdens een schoolexamen in vwo 6.

Literatuur: In de onderbouw worden er ieder jaar naast de teksten in de methode ook boeken gelezen. Vanaf vwo 4 is er naast de methode een apart traject voor literatuur, waarin je elk jaar een aantal boeken, korte verhalen, en/of gedichten leest. Dit wordt ofwel schriftelijk getoetst of er wordt een andere verwerkingsopdracht gegeven.

FRANS

Waarom Frans kiezen? Natuurlijk volg je je hart en kijk je naar je cijfers, maar wist je dat...

- Frans wordt gesproken in Frankrijk, België, Luxemburg, Zwitserland, Monaco, in grote delen van Afrika en in delen van Canada, Zuid-Amerika en Zuidoost-Azië.
- Nederland voert de meeste handel met zijn directe burens zoals België. In België zijn veel Franstalige bedrijven. Op dit moment loopt Nederland miljarden mis door onvoldoende kennis van het Frans. Bedrijven nemen dus graag mensen in dienst die het Frans wél beheersen.
- Frans is een belangrijke taal in de wereld van de mode en in de wereld van hotellerie.
- Frankrijk is de populairste buitenlandse vakantiebestemming bij Nederlanders: voor het toerisme is kennis van het Frans dus erg nuttig!
- De Franse literatuur is door de eeuwen heen toonaangevend geweest in de hele wereld; het is geweldig als je die literatuur in de oorspronkelijke taal kunt lezen!
- Bij veel universitaire studies is kennis van het Frans een groot voordeel, denk aan geschiedenis, filosofie, rechten, maar ook bij de studie Nederlands bijvoorbeeld.
- Frans is de officiële taal van 33 landen!
- Frans is zowel werktaal als officiële taal bij de VN, de Europese Unie, de UNESCO, de NAVO, bij het Internationaal Olympisch Comité, het Internationale Rode Kruis en bij verschillende internationale juridische instanties.
- Frans is de enige taal die samen met het Engels wereldwijd, op alle continenten, wordt gesproken. Meer dan 200 miljoen mensen verdeeld over vijf werelddelen, drukken zich uit in het Frans. Frans is een belangrijke taal voor internationaal verkeer en de meest aangeleerde vreemde taal na Engels.

In de 4e en 5e klas VWO wordt gewerkt met de methode *Libre Service*. Actueel en modern. Authentiek luistermateriaal. Doelgerichte opdrachten.

In de examenklas wordt doelgericht toegewerkt naar de schoolexamens en naar het Centraal examen. Er wordt geoefend met Cito luistertoetsen en leesteksten.

Het mondeling examen vindt plaats in franstalig België.

Twijfel je nog? Neem dan contact op met je docent, die kan je meer vertellen over het prachtige vak Frans.

FILOSOFIE

Filosofie is voor leerlingen die *nieuwsgierig zijn en gedreven zijn om vragen te stellen*. In de filosofie probeert men deze vragen bovendien zo systematisch en scherp mogelijk te formuleren. Daarnaast wil de filosofie die vragen *zo goed mogelijk beantwoorden*. Dat wil zeggen dat we er naar streven antwoorden zo duidelijk en volledig mogelijk te beargumenteren.

De onderdelen van de filosofie

Op school worden de volgende onderdelen behandeld:

- kennisleer/wetenschapsfilosofie
- ethiek
- wijsgerige antropologie
- sociale en politieke filosofie
- logica en retorica

Kennisleer/ Wetenschapsfilosofie

Sommige mensen twijfelen nooit ergens aan, anderen denken dat ze bijna niets zeker weten. De één beweert dat er objectieve *kennis* bestaat van goed en kwaad, de ander zegt dat alles *een mening* is. Wie heeft er nu gelijk, en hoe toon je dat aan? De filosofie wil graag een antwoord geven op dit soort vragen. Een centrale vraag is daarom: *wat is eigenlijk echte kennis?* Dit onderdeel van de filosofie houdt zich bezig met de vraag wat voor soorten kennis er bestaan, hoe kennis tot stand komt, en met begrippen als *bewijs*, *zekerheid* en *waarheid*.

Griekse filosofen dachten na over zeer uiteenlopende onderwerpen: God, de kosmos, de natuur, wiskunde en taal. Tegenwoordig zijn theologie, astronomie, natuurkunde, scheikunde, biologie, wiskunde en taalwetenschap echter allemaal aparte vakgebieden – en kan één mens ze niet allemaal meer overzien! De filosofie heeft hierdoor een andere rol gekregen. Filosofie doet niet meer zozeer zelf wetenschappelijk onderzoek, maar denkt op een abstracter niveau na over wetenschap. Belangrijke vragen van de huidige wetenschapsfilosofie zijn: waarover kan je wetenschappelijke kennis verkrijgen? Is theologie bijvoorbeeld een wetenschap? Wat is goed wetenschappelijk onderzoek? Zijn astrologische voorspellingen bijvoorbeeld wetenschappelijk? Hoe beïnvloeden wetenschap en samenleving elkaar? Moet wetenschap nuttig zijn? Mag een wetenschapper alles onderzoeken wat hij of zij wil?

Ethiek

Naast meer theoretische vragen zijn er ook belangrijke praktische vragen in de filosofie: vragen die te maken hebben met het menselijk handelen. Het onderdeel van de filosofie dat zich met deze vragen bezighoudt is de *ethiek*. De ethiek draait om de vraag: *wat is goed?* Concrete vragen van de ethiek zijn verder: Kun je algemene principes formuleren waar elk mens zich aan moet houden? Wat is een goed mens? Moet je autoriteiten gehoorzamen? Wat is geluk? Kun je geluk meten?

Wijsgerige antropologie

Als je het bovenstaande leest, valt er een paar keer het woordje 'mens'. De wijsgerige antropologie stelt simpelweg de belangrijke vraag: *wat is de mens?* Het is niet zo vreemd dat deze vraag centraal staat: het is tenslotte de mens die kennis heeft, wetenschap bedrijft en zich afvraagt of hij goed leeft en handelt. Het is de mens die filosofeert! Wat is dat voor wezen dat kan denken? Wat is dat voor wezen dat de vrijheid heeft om te kiezen? Het soort onderwerpen dat aan de orde komt bij antropologie heeft veel te maken met psychologie, omdat we eigenlijk de vraag stellen: *wat is de aard van de menselijke geest?* Vragen die daar bij horen zijn: wat is het verband tussen het gedrag van mens en dier? Kun je denken en voelen volledig materieel begrijpen? Wat zijn emoties? Heeft de mens een vrije wil?

Sociale en politieke filosofie

Sociale en politieke filosofie zijn onderdelen van het vak filosofie waarbij men zich verdiept in de maatschappij. Bij sociale filosofie onderzoekt men wat kenmerkend is voor een goede en rechtvaardige samenleving. Bij politieke filosofie probeert men te formuleren hoe een goed politiek systeem eruit zou zien. Vragen die bij dit thema horen zijn: is de democratie de beste staatsvorm? Moeten er beperkingen zijn op de vrijheid van meningsuiting? Kan de doodstraf een rechtvaardige straf zijn?

Logica en retorica

De logica houdt zich bezig met de vraag wat een goede manier van redeneren is: wat zijn geldige argumenten en wat niet? De retorica is de kunst van het overtuigen – dat gaat deels met argumenten, maar een overtuigend betoog is meer dan een geldige redenering. In de lessen zoeken we naar de instrumenten die we nodig hebben om goed te redeneren en overtuigend te zijn – zowel theoretisch als praktisch (we schrijven zelf een filosofische beschouwing en houden debatten).

Het vak filosofie in de klas

Materiaal

Voor het vak filosofie gebruiken we de methode *Het oog in de storm*. De belangrijkste onderwerpen worden verder behandeld uit een *syllabus* die is geschreven door de docent. In het eindexamenjaar wordt er gewerkt met een zogenaamd *eindexamencahier* dat nader ingaat op één van de vier onderdelen. Afgelopen jaren waren eindexamenonderwerpen *vrije wil* en *deugdethiek*; komende jaren is het onderwerp *het goede leven en de vrije markt*.

Werkvormen en vaardigheden

In de lessen kom je afwisselende werkvormen tegen. Belangrijke werkvormen zijn het klassikale gesprek en de uitleg van de docent. Waar mogelijk wordt de stof opgebouwd door middel van vragen *aan* en *van* leerlingen. In een aantal gevallen kan een klassikale discussie of een debat een vruchtbare benadering zijn van de stof. Het is echter een misvatting te denken dat het vak filosofie voornamelijk zou bestaan uit discussies, er moet namelijk een aanzienlijke hoeveelheid – complexe – stof worden behandeld!

Naast het verkrijgen van inhoudelijke kennis is het vak erop gericht de volgende vaardigheden eigen te maken: (1) (filosofische) problemen en vragen analyseren (2) zorgvuldig argumenteren (3) filosofische teksten lezen (4) debatteren en (5) een wijsgerig betoog schrijven.

Waarom het vak filosofie kiezen?

Zoals de naam al aangeeft, moet je filosofie op de eerste plaats kiezen omdat je er van houdt na te denken. Wie niet nieuwsgierig is en er geen vreugde in schept zijn ideeën aan te scherpen of kritisch te doordenken, zal het vak filosofie niet bekoren. Wie hier wel van houdt zal in de filosofie een mooi en leerzaam vak vinden dat het analytisch vermogen vormt, debatvaardigheden traint en kennis bijbrengt van de rijkgeschakeerde wijsgerige traditie.

Bovendien zou je filosofie kunnen zien als steun- en verdiepingsvak; het heeft immers raakvlakken met veel andere schoolvakken. Voor een deel is de filosofie bijvoorbeeld gericht op de geschiedenis van ideeën en vormt zo een aanvulling op het vak geschiedenis en de klassieke talen. De thema's die in de wijsgerige antropologie en ethiek worden behandeld, raken aan onderwerpen die ter sprake komen bij biologie, literatuur, godsdienst en maatschappijleer. De onderdelen kennisleer en wetenschapsfilosofie zijn nuttig voor leerlingen die interesse hebben voor de wetenschappelijke aspecten van de verschillende schoolvakken afzonderlijk, of de verhouding tussen de vakken onderling – bijvoorbeeld die tussen geschiedenis en economie (respectievelijk geestes- en sociale-wetenschappen) enerzijds en de exacte vakken (natuurwetenschappen) anderzijds.

Ten slotte is het zinvol op te merken het vak filosofie ook van belang kan zijn voor de vervolgopleiding. Elke leerling die een studie aan de universiteit gaat volgen, heeft baat bij het aanleren van analytische vaardigheden en het onderdeel wetenschapsfilosofie. Verder geldt dat sommige onderdelen nuttig zijn voor specifieke studies – bijvoorbeeld debattraining voor o.a. de studie rechten, het vak ethiek voor geneeskunde en de wijsgerige antropologie voor studies als psychologie, sociologie of pedagogiek.

GESCHIEDENIS

Het vak geschiedenis is verplicht in de profielen CM en EM.

Belangrijk is de "oriëntatiekennis". Het gaat hier om algemene kennis van de hoofdlijnen van de geschiedenis, waarbij deze is ingedeeld in tien tijdvakken. Je moet van elk tijdvak een aantal kenmerkende aspecten kennen. Daarnaast worden er zogenaamde Historische contexten behandeld. Dit zijn grotere onderwerpen waar je meer verdieping in krijgt. In VWO-5 wordt hier al mee begonnen. Deze Historische contexten zijn:

- 1) Stedelijke Dynamiek in de Lage landen 1100-1700
- 2) Verlichting 1600-1900
- 3) Duitsland in Europa 1918-1991

4) China van keizer tot kapitalisme 1842-2001

In de loop van de bovenbouw worden er ook een aantal PO's gemaakt. Deze zullen betrekking hebben op domein C: Thema's. De onderwerpen van deze thema's kunnen per jaar verschillen.

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen.

Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A Historisch besef

Domein B Oriëntatiekennis

Domein C Thema's

Domein D: Geschiedenis van de rechtsstaat en van de parlementaire democratie

Domein E Oriëntatie op studie en beroep.

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op de domeinen A en B.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op de domeinen A, B, C en D.

Het profiel cultuur en maatschappij behandelt drie thema's, het profiel economie en maatschappij twee.

De tien tijdvakken zijn:

- tijdvak 1: van jagers en boeren (tot 3000 voor Christus) / Prehistorie;
- tijdvak 2: tijd van Grieken en Romeinen (3000 v.C.-500 n.C.) / Oudheid;
- tijdvak 3: tijd van monniken en ridders (500-1000) / vroege Middeleeuwen;
- tijdvak 4: tijd van steden en staten (1000-1500) / hoge en late Middeleeuwen;
- tijdvak 5: tijd van ontdekkers en hervormers (1500-1600) / Renaissancetijd / 16^e eeuw;
- tijdvak 6: tijd van regenten en vorsten (1600-1700) / Gouden Eeuw / 17^e eeuw;
- tijdvak 7: tijd van pruiken en revoluties (1700-1800) / eeuw van de Verlichting/ 18^e eeuw;
- tijdvak 8: tijd van burgers en stoommachines (1800-1900) / industrialisatietijd / 19^e eeuw;
- tijdvak 9: tijd van de wereldoorlogen (1900-1950) / eerste helft 20^e eeuw;
- tijdvak 10: tijd van televisie en computer (vanaf 1950) / tweede helft 20^e eeuw.

GODSDIENST/LEVENSBSCHOUWING

In de bovenbouw is godsdienst/levensbeschouwing een vak dat alle leerlingen volgen. Het vak sluit je af met een schoolexamen.

Net zoals in de onderbouw ben je in de bovenbouw bezig met levensbeschouwelijke thema's. Naast dat je zelf aan het denken wordt gezet over hoe jij over deze thema's denkt, bekijken we dit ook vanuit het Christelijk perspectief én de perspectieven van andere wereldgodsdiensten en de wetenschap.

Thema's die in de bovenbouw aan de orde kunnen komen zijn:

- Je lijf, je leven – *over lichaamscultuur, mooi en lelijk, gezond en ziek, ziel en geest, jong en oud.*
- Relaties – *over jezelf, familie, vrienden, verliefd zijn, seks, hufterigheid en respect, relatie met God.*
- Principes – *over doen en laten, manieren, dwang of keuze, vrijheid en verantwoordelijkheid.*
- Bewust & meer – *over bewustzijn, controle, verslaving, kunst, muziek en mystiek.*

- Geluk – over *ideaal en plicht, welvaart en welzijn, topervaringen, hedonisme, utilitarisme, egoïsme en altruïsme.*

Je ontwikkelt in je eigen levensvisieboek visie op bovenstaande thema's vanuit je eigen levensbeschouwing en je leert in discussie met anderen je mening onder woorden te brengen. Ook krijg je inzicht in de denkbeelden van anderen, dit zal je helpen de wereld om je heen beter te begrijpen.

Daarnaast zal aandacht besteed worden aan basiskennis over de 5 wereldgodsdiensten: Christendom, Islam, Jodendom, Hindoeïsme en Boeddhisme. Jouw kennis van de 5 wereldgodsdiensten rond je af met een "Reli-toets", zodat je verzekerd bent van een minimale kennis om mee te kunnen praten over grote levensthema's en actualiteiten uit het nieuws.

Je houdt je in dit vak ook bezig met onderzoeksvaardigheden met betrekking tot Bijbelwetenschap (opdracht Bijbelmodule) en je denkt na over je eigen identiteit o.a. door jezelf te spiegelen aan inspiratieve mensen. (Inspiratie-opdracht)

In de zesde klas heb je geen toetsen GDL meer, maar ben je vooral bezig met je eigen levensvisieboek om tenslotte dit vak af te ronden met het onderzoek van een door jou zelfgekozen levensvraag. Je sluit dit vak in januari van je examenjaar af met een groepsmondeling.

In de vijfde klas heb je vanaf januari tot aan de zomervakantie 2 uren GDL per week.

In de zesde klas heb je vanaf de zomervakantie tot en met januari 2 uren GDL per week.

GRIEKS

Elke leerling van het gymnasium maakt een keus uit Grieks of Latijn, dat gevolgd wordt in het gemeenschappelijk deel. Verder is Grieks profielkeuzevak in het profiel CM en keuze-examenvak naast alle profielen van het gymnasium.

In de vierde klas ga je een begin maken met het lezen van "echt" Grieks. Hiervoor rond je eerst de grammatica af aan de hand van ARGO en PHAROS, het grammaticaboek bij ARGO. De grammatica en woorden blijf je herhalen in klas 4, 5 en 6. Voor de teksten gebruik je onder andere Pharos bovenbouw, een verzamelboek van Griekse teksten. Uit al die Griekse teksten wordt een keus gemaakt.

Er zullen verschillende auteurs aan bod komen in de vierde en vijfde klas. Bijvoorbeeld Aisopos, de schrijver van de fabels. Ook het Nieuwe Testament is in het Grieks geschreven. En er zijn natuurlijk de drie tragedieschrijvers, Sophokles, Euripides en Aischylos die toneelstukken geschreven hebben die zo de moeite waard zijn dat ze nog steeds opgevoerd worden. De Grieken filosofeerden ook graag, zoals Plato en Sokrates dat deden. Zij probeerden om tot de kern te komen van bijvoorbeeld liefde of moed. Homeros, de schrijver van de Ilias en de Odyssee mag natuurlijk niet ontbreken met zijn verhalen over de avonturen van Achilles en Odysseus.

Het gaat bij het vertalen niet alleen om het in het Nederlands omzetten van een tekst, maar ook om het begrijpen van die tekst. Er wordt dus ook gekeken naar de inhoud en de achtergronden (wie was de auteur, wanneer en waar leefde hij, hoe was de (politieke) situatie in die tijd, waarom heeft hij dit werk geschreven etc.). Bovendien leer je latere vertalingen kritisch te vergelijken met het origineel dat je hebt gelezen.

Ieder jaar heeft een eigen eindexamenauteur. Het hele jaar lees je teksten van die auteur over een onderwerp en op je eindexamen krijg je vragen over de gelezen teksten en maak je een vertaling van een stuk tekst van die auteur dat je nog niet eerder vertaald hebt. In 2027, het jaar waarin jullie eindexamen doen, is het boek Historien van de schrijver Herodotos aan de beurt. Herodotos wordt

gezien als de eerste geschiedschrijver. Hij schreef vol verbazing over andere volken en hun in zijn ogen bijzondere gewoonten en uiterlijk en ging op zoek naar oorzaak en gevolg. De oorlog tussen de Grieken en de Perzen is de rode draad in zijn verhaal, maar hij maakt graag uitstapjes naar interessante andere verhalen.

KLASSIEKE CULTURELE VORMING

Iedere gymnasiast volgt het vak KCV. Bij dit vak leer je meer over de cultuur van de Grieken en Romeinen en hoe die cultuur nog steeds invloed uitoefent op onze cultuur.

Het gaat hierbij om een theoretische kennismaking en om het in praktijk brengen van die theoretische kennis. Daarnaast wordt ook de vraag gesteld: wat vind jij ervan en wat kun je er mee?

De kernvraag bij KCV is: 'Wat hebben de opvattingen en prestaties van de Grieken en Romeinen ons nu nog te zeggen?'. De actualiteit van een verenigd Europa en van de multiculturele samenleving daarbinnen onderstreept het belang hiervan: relativering van eigen opvattingen en tolerantie tegenover het andere/vreemde.

Bij KCV wordt aandacht besteed aan in ieder geval vier van de volgende vijf domeinen:

- het verhalengoed uit de Griekse/Romeinse mythologie en geschiedenis
- Griekse/Romeinse toneelstukken
- Griekse/Romeinse beeldende kunst
- Griekse/Romeinse bouwkunst
- antieke filosofie

Deze domeinen worden behandeld aan de hand van minimaal 2 thema's, zoals Rome, leven met het verleden of Sterke vrouwen uit de oudheid.

Het meedoen aan het gymnasiumfestival valt ook deels onder de studielast van KCV.

Jullie besteden ook aandacht en tijd aan excursies, lezingen en/of theaterbezoeken, afhankelijk van het aanbod.

Het cijfer voor KCV is geïntegreerd in het cijfer voor Grieks of Latijn.

LATIJN

Elke leerling van het gymnasium maakt een keus uit Grieks of Latijn, dat gevolgd wordt in het gemeenschappelijk deel. Verder is Latijn profielkeuzevak in het profiel CM en keuze-examenvak naast alle profielen van het gymnasium.

In de vierde klas ga je een begin maken met het lezen van "echt" Latijn. Hiervoor moet eerst de grammatica afgerond worden, aan de hand van SPQR. Daarna komt het boek SPQR-bovenbouw aan bod, een verzamelboek van Latijnse teksten. Uit deze teksten wordt een keus gemaakt. De grammatica en woorden blijf je herhalen in klas 4, 5 en 6. Als naslagwerk voor de grammatica wordt SUMMA gebruikt.

In de vierde en vijfde klas kunnen verschillende auteurs gelezen worden. Denk daarbij aan Latijnse teksten uit de Middeleeuwen of Romeinse inscripties op openbare werken en graven. Of aan bijvoorbeeld dichters als Catullus en Martialis. Seneca heeft filosofische teksten geschreven over hoe om te gaan met het dagelijkse leven. Livius is een bekende geschiedschrijver. Hij schreef 40 jaar lang aan zijn boek *Ab urbe condita*, vanaf de stichting van de stad, waarbij die stad natuurlijk Rome is. Zijn verhalen zijn bedoeld als voorbeelden van goed gedrag voor zijn tijdgenoten. Ook Caesar schreef geschiedenis ... namelijk die van zichzelf. Van Plinius zijn er veel brieven overgeleverd over uiteenlopende onderwerpen, onder andere over de uitbarsting van de Vesuvius. Ovidius is een

Romeinse dichter. Hij schreef mythologische verhalen over de relatie tussen goden en mensen en over de liefde. Zijn beroemdste werk is de *Metamorfosen*, verhalen waarbij steeds iemand ergens in verandert, meestal als straf van de goden.

Het gaat bij het vertalen niet alleen om het in het Nederlands omzetten van een tekst, maar ook om het begrijpen van die tekst. Er wordt dus ook gekeken naar de inhoud en de achtergronden (wie was de auteur, wanneer en waar leefde hij, hoe was de politieke situatie in die tijd, waarom heeft hij dit werk geschreven etc.). Bovendien moet je latere vertalingen kritisch vergelijken met het origineel dat je hebt gelezen.

Ieder jaar heeft een eigen eindexamenonderwerp. Het hele jaar lees je teksten van een of twee auteurs over dat onderwerp en op je eindexamen krijg je vragen over de gelezen teksten en maak je een vertaling van een stuk tekst van (een van) die auteur(s) dat je nog niet eerder vertaald hebt. De schrijver voor 2027 is Cicero. Hij was een redenaar die onder andere redevoeringen schreef waarin hij iemand aanklaagt of juist verdedigt. Hij haalt daarvoor al zijn retorische kunsten van stal: mooi woordgebruik en verschillende argumenten.

LICHAMELIJKE OPVOEDING

Lichamelijke opvoeding is een verplicht vak. Het vak biedt kennis en vaardigheden die je nodig hebt om in de (sport)samenleving uit de voeten te kunnen.

Het examenprogramma lichamelijke opvoeding is onderverdeeld in zogenaamde domeinen. Deze domeinen zijn:

Domein A: Vaardigheden

Domein B: Bewegen

Domein C: Bewegen en regelen

Domein D: Bewegen en gezondheid

Domein E: Bewegen en samenleving

Het programma is niet alleen gericht op de bewegingsvaardigheid en daarmee het vergroten van het vertrouwen in eigen kunnen, maar ook wordt er een accent gelegd op regelen en reflectie.

Een korte toelichting op de domeinen C, D en E:

Domein C: Bewegen en regelen is erop gericht dat je, al of niet in leidinggevende rollen, bewegingssituaties kunt inrichten, op gang houden en veranderen.

Je kunt hierbij denken aan: scheidsrechter zijn op een sportdag, taken vervullen bij het wedstrijdsecretariaat, onderlinge instructie geven ("lesgeven") aan medeleerlingen, coachen van een team op de sportdag.

Domein D: Bewegen en gezondheid is erop gericht dat je leert inzien dat bewegen en inspanning invloed hebben op de gezondheid en fitheid.

Dit domein komt voornamelijk aan de orde tijdens de lessenserie "Coopertest".

Domein E: Bewegen en samenleving is er onder andere op gericht dat je leert je persoonlijke vraag naar sport en bewegen af te stemmen op het aanbod (keuzevaardigheden).

Voorafgaand aan de keuzelessen, die je zult krijgen in het examenjaar, zul je een keuze moeten maken uit de verschillende sporten die er worden aangeboden.

Deze drie domeinen zullen zoveel mogelijk in samenhang met het domein “Bewegen” in praktijk gebracht moeten worden.

Lichamelijke opvoeding is een examenvak. Er wordt geen cijfer toegekend, het moet naar behoren afgesloten zijn. De examinerator stelt aan de hand van een beoordeling van de activiteiten vast of LO naar behoren afgesloten is. De waardering is dan “voldoende” of “goed”.

MAATSCHAPPIJLEER

Maatschappijleer is een verplicht vak in het gemeenschappelijk deel.

Maatschappijleer zou je kunnen omschrijven als een vak dat zich bezighoudt met het bestuderen van alles dat plaatsvindt binnen een samenleving, hoe deze functioneert en vooral: wat er mis gaat binnen de samenleving!

Bij maatschappijleer werken we aan de ene kant met het leren van feiten en theorieën over de maatschappij en aan de andere kant leer je hoe je verbanden kunt leggen met de praktijk. Je krijgt dus toetsen (schoolexamens) om je kennis te testen en praktische opdrachten om verbanden te leggen en onderwerpen te analyseren. Actuele gebeurtenissen in Nederland worden besproken en er worden vergeleken met vroeger en andere landen in de wereld.

Maatschappijleer behandelt problemen en verschijnselen waarmee grote groepen in de samenleving te maken krijgen

Daarover leer je:

- meer kennis en inzicht
- je mening te verwoorden (mèt argumenten)

De thema's die aan bod zijn:

- Wat is maatschappijleer en de rechtsstaat
- Politiek
- Verzorgingsstaat
- Pluriforme samenleving

De manier van toetsen:

Sommige thema's worden getoetst doormiddel van een praktische opdracht, waarbij je geleerde theorie gaat toepassen in de praktijk (bijvoorbeeld door het oprichten van een politieke partij of het onderzoeken van een etnische minderheidsgroep)

Andere thema's worden getoetst doormiddel van een SE tijdens de toetsweek, waarin je kennis getest wordt in een toets.

Binnen de thema's leer je ook vaardigheden, zoals informatie- en onderzoek vaardigheden, kritisch denken en debatteren. Het gebruik van ICT is uiteraard van groot belang. Naast kennis opdoen over een bepaald onderwerp wordt het weten te vinden van informatie en het bepalen van de bruikbaarheid daarvan een belangrijke vaardigheid.

Tot slot gaan we tijdens het vak ook ervaringen opdoen in de echte maatschappij zoals het bezoeken van de rechtbank, het bezoeken van de Tweede Kamer, het houden van interviews, stemmen en andere ervaringen.

NATUURKUNDE

Het vak natuurkunde is een verplicht vak in het profiel NT en een profielkeuzevak in het profiel NG. Ook is het een keuze-examenvak bij het profiel NG.

Voor studies als geneeskunde is NAT een verplicht vak in het profiel NG om tot de loting voor deze studie te kunnen worden toegelaten.

Natuurkunde houdt zich bezig met het beschrijven van verschijnselen die zowel in de niet-levende als in de levende natuur voorkomen. Je moet dan denken aan zaken als licht, beweging, elektriciteit, warmte en krachten. Toepassingen van natuurkunde zijn niet weg te denken uit ons dagelijks leven. Denk alleen maar eens aan alle elektrische apparaten die we gebruiken.

De te behandelen onderwerpen staan hieronder in grote lijnen opgesomd naar domein. Veel van deze onderwerpen zijn in klas 2 en 3 al oriënterend behandeld. Vanaf klas 4 wordt deze stof herhaald, maar aangevuld tot wat het examen VWO vereist. In de bovenbouw worden de vragen moeilijker, omdat de stof gecombineerd moet worden; bij het toepassen moet er dan zelfstandig over nagedacht worden.

Domein B: Elektriciteit en magnetisme
Domein C: Mechanica (kracht, beweging, arbeid en energie)
Domein D: Warmteleer (thermische processen, gassen, vloeistoffen, druk)
Domein E: Trillingen, golven en straling
Domein F: Atoomfysica en kernfysica

Bij natuurkunde verwerf je theoretische kennis en je verricht praktische werk in de vorm van experimenten en onderzoeken. Vaak kan dat binnen een regulier lesuur, maar sommige opdrachten kunnen een periode van enkele weken beslaan. Uit de natuurkunde kan ook het onderwerp van je profielwerkstuk komen.

NEDERLANDS

Het vak is verplicht voor alle leerlingen.

Het schoolexamen bevat de onderdelen: schrijfvaardigheid, stijl en spelling, tekstbegrip, argumentatietechniek, spreekvaardigheid en letterkunde.

- Schrijfvaardigheid:
Naast allerlei schrijfopdrachten in leerjaar 4 en 5 wordt in leerjaar 6 een schrijfdossier samengesteld dat de basis is voor het schoolexamen schrijfvaardigheid.
- In leerjaar 4 en 5 worden toetsen gegeven over de verschillende onderdelen van taalvaardigheid zoals: stijl, spelling, tekstopbouw, begrijpend lezen en argumentatietechniek.
- Spreekvaardigheid: Je houdt verschillende mondelinge presentaties. Dit gebeurt zowel individueel (bijvoorbeeld: pleidooi) als in de vorm van groepspresentaties (bijvoorbeeld forumdiscussie en debat).
- Letterkunde: In leerjaar 4 en 5 wordt je kennis van literaire termen en begrippen getoetst in verschillende repetities en tentamens. Daarbij is je vaardigheid in verhaalanalyse belangrijk. In leerjaar 4, 5 en 6 wordt een leesdossier samengesteld van ca. 16 gelezen boeken. In leerjaar 6 wordt zowel over dit dossier als over de kennis van literaire begrippen een mondeling tentamen afgenomen.

Het centraal eindexamen voor Nederlands richt zich op verschillende aspecten van leesvaardigheid waaronder herkennen van tekstdoel, hoofdgedachte, hoofd- en bijzaken, tekststructuur, argumentatie en je vermogen om de tekst in z'n kern weer te geven. Je krijgt een aantal teksten (meestal vier teksten) met daarbij open en gesloten vragen. De teksten zijn informatieve, beschouwende of betogende artikelen van een forse moeilijkheidsgraad.

NLT (Natuur, Leven en Technologie)

NLT is een profielkeuzevak binnen de profielen NT (Natuur & Techniek) en NG (Natuur & Gezondheid). Het vak is bedoeld voor leerlingen die overwegen om door te stromen naar een exacte opleiding waarin natuurwetenschap (biologie, scheikunde, natuurkunde) en/of techniek een rol spelen.

De algemene doelstelling van NLT is het versterken van de samenhang tussen de verschillende bètavakken en beoogt daarbij:

- verbreding en verdieping van het bèta onderwijs.
- oriëntatie op een breed spectrum van vervolgstudies en beroepen
- het belang laten ervaren van interdisciplinaire samenhang in de ontwikkeling van wetenschap en technologie.
- een betere aansluiting van bèta onderwijs op nieuwe ontwikkelingen in samenleving, wetenschap en technologie.

Naast het opbouwen van gedegen kennis omtrent actuele onderwerpen in wetenschap en technologie zijn de daar gebruikelijke vaardigheden zoals onderzoeken, ontwerpen en modelleren belangrijk voor NLT. Deze vaardigheden worden in gevarieerde werkvormen geoefend en toegepast. ICT is een belangrijk middel om leerlingen actief en zelfstandig te laten werken, om te modelleren en om beeldmateriaal te gebruiken. In veel modules is het gebruik van ICT onderdeel van de werkvormen. Een voorbeeld is het gebruik van Coach bij het verwerken van gegevens of metingen.

Onderwerpen en vakinhoud van modules zijn sterk beïnvloed door medewerkers van universiteiten, hogescholen, kennisinstituten en bedrijfsleven. NLT maakt gebruik van landelijk gecertificeerde modules. Meer informatie over NLT en voorbeelden van lesmodules, zijn te vinden via <http://betavak-nlt.nl/>

Onderwerpen die in de bovenbouw aan de orde komen zijn onder meer:

- Forensisch Onderzoek
- Medicijnen, van molecuul tot mens
- Robotica
- Biobrandstof
- Hersenen en leren
- CO₂ opslag
- Moleculaire gastronomie
- Wat is entropie?

Bij NLT kan ook een profielwerkstuk gemaakt worden. Dit maakt onderwerpen mogelijk die niet onder één profielvak vallen, bijvoorbeeld doordat de probleemstelling zowel scheikundig, biologisch als technisch is.

NLT biedt tevens verdieping en extra oefening in de mono- profielvakken scheikunde, biologie en natuurkunde. Het geeft daarom extra voordelen deze drie vakken naast nlt in het vakkenpakket te hebben. Dit is echter geen voorwaarde, maar wordt aan de vrije keuze van de leerling overgelaten.

SCHEIKUNDE

Scheikunde is een verplicht vak in de profielen NG en NT.

Met behulp van de leerstof krijg je inzicht in de achtergrond van veel dagelijkse zaken die nu voor jullie zo vanzelfsprekend zijn, zoals:

- Wat zijn “kunststoffen” en in hoeverre zijn zij schadelijk voor het milieu?

- ❑ Hoe kan het dat met aardolie zowel gas, benzine en smeerolie als nylon kleding gemaakt kan worden?
- ❑ Welke mogelijkheden zijn er voor duurzame brandstoffen?
- ❑ Waarom mengt olie niet met water?
- ❑ Waardoor is melk ondoorzichtig?
- ❑ Wat is de betekenis van de mededeling dat er rechtsdraaiend melkzuur in yoghurt zit?
- ❑ Hoeveel doping is er aantoonbaar in urine?

Naast de tijd die besteed wordt aan de theoretische leerstof is er tijd voor praktische opdrachten. Deze zijn een voorbereiding op het doen van een eigen experimenteel onderzoek en op het maken van een profielwerkstuk in het examenjaar. In het geheel van praktische opdrachten en werkstukken heb je op onderdelen ook de mogelijkheid tot het kiezen van onderwerpen die aansluiten bij jouw interesse en bij wat jij kunt.

De vakinhoud is onderverdeeld in de volgende domeinen:

Domein B: Stoffen, structuur en binding

- Waarom drijft ijs op water? Waarom hebben sommige stoffen een hoog kookpunt? Waarom drijft een koperen punaise op water, maar zinkt hij er na een duwtje of bij gebruik van zeep? Waarom geleiden metalen stroom? Waar komt radioactiviteit vandaan? Waarom is de formule van water H_2O en niet H_4O ? Etc.

Domein C: Koolstofchemie

- Wat is de overeenkomst tussen aardolie en DNA? Wat is het verschil tussen eiwit en vet? Hoe maakt men aspirine? Etc.

Domein D: Biochemie

- Waaruit bestaat DNA? Wat zijn enzymen? Hoe helpen micro-organismen bij de bereiding van kaas en medicijnen? Etc.

Domein E: Kenmerken van reacties

- Waarom vliegen sommige stoffen spontaan in brand en moeten andere op gang geholpen worden? Waarom kunnen sommige reacties nooit verlopen? Hoe wordt een zo groot mogelijke opbrengst verkregen? Hoe kun je weten welke stoffen ontstaan als je twee of meer stoffen samenvoegt? Etc.

Domein F: Chemische techniek

- Hoe worden stoffen gemaakt in een chemische fabriek? Hoe kun je stoffen uit een mengsel halen? Hoe kun je stoffen aantonen? Etc.

Domein G: Zuren en basen

- Hoe kan het dat wij niet “zuur” worden als we azijn consumeren? Waarom kan je met cola roest verwijderen? Waarom is zure regen schadelijk en hoe kunnen we zure regen voorkomen of de schade minimaliseren? Etc.

Domein H: Redox

- Batterijen, chemische energie, brandstofcellen, etc.

Als je meer wilt weten van de onderwerpen vraag dan eens aan je docent scheikunde om een boek van de hogere klassen. Ook via het vak scheikunde op de schoolsite kun je meer te weten komen. Verder heb je inmiddels de site www.feelthechemistry.nl leren kennen. Daar vind je algemene info over scheikunde, dagelijkse onderwerpen, maar vooral ook veel info over studies en beroepen met een scheikundige achtergrond.

SPAANS

Elke leerling van het atheneum moet in het gemeenschappelijk deel kiezen voor SPTL, DUTL of FATL. Een van de talen is dus verplicht.

In de bovenbouw verdiep en vergroot je je spreek-, luister-, lees- en schrijfvaardigheid, vocabulaire en grammatica horen er ook bij. Er is veel aandacht voor teksten, films, muziek en de cultuur van de Spaanstalige landen en we behandelen alle soorten teksten en authentiek luistermateriaal. Dit alles vormt je schoolexamen. Het centraal eindexamen bestaat uit teksten waarbij de leesvaardigheid getoetst wordt aan de hand van multiple choice-vragen en open vragen.

Spaans is de tweede wereldtaal, de moedertaal voor ca. 400 miljoen mensen. Wordt in 21 landen gesproken en wordt wereldwijd nog eens door ongeveer 60 miljoen mensen als tweede taal gesproken, daarom wordt Spaans in Nederland steeds belangrijker en populairder. Het is een relatief gemakkelijke taal, ook voor dyslectici.

Of je nu later in het toerisme wilt gaan werken of in het bedrijfsleven, Spaans komt je zeker van pas. Veel bedrijven in Nederland hebben contacten met Spanje en Zuid-Amerika. Bovendien is Spaans de 2^e taal van de Verenigde Staten. Ook in tal van sectoren van onze multiculturele samenleving neemt de behoefte aan de beheersing van andere dan de traditionele moderne vreemde talen toe. In maatschappelijke, medische en andere dienstverlenende instellingen groeit de vraag naar mensen die de Spaanse taal beheersen.

Een taal leer je om te kunnen communiceren, maar misschien is dat juist wel het spannendste om te doen. Daarom besteden we in de lessen aandacht aan het jezelf kunnen uitdrukken in deze nieuwe, vreemde taal. Daarnaast proberen we in de bovenbouw, om de paar jaar, op studiereis naar Spanje te gaan. Het doel van deze studiereis is om de Spaanse cultuur te ervaren en om de taal intensief te oefenen. Een ervaring om nooit te vergeten.

Twijfel je nog of je Spaans moet kiezen? Maak eens een praatje met je docent!

VoWO (Voorbereiding Wetenschappelijk Onderzoek)

Het vak is opgebouwd uit vier modules die steeds verschillende aspecten van wetenschappelijk onderzoek belichten. Het doel van het vak is om zowel de theoretische als praktische kennis van wetenschappelijk onderzoek te vergroten. Onderwerpen die aan de orde komen zijn: wetenschapsfilosofie, literatuuronderzoek, vraagstelling en hypothesevorming, onderzoeksmethoden, presentatietechnieken en de verschillen tussen wetenschappelijke disciplines.

WISKUNDE

Er zijn drie vakken te weten: WISA, WISB en WISC. WISA, WISB en WISC worden afgesloten met een schoolexamen en een centraal examen.

Wiskunde A:

Dit vak bereidt voor op universitaire studierichtingen met een economisch en bedrijfskundig karakter. Daarnaast legt het ook de basis voor studierichtingen in de gezondheidswetenschappen.

Naast kennis van kansrekening en statistiek leer je reken- en formulevaardigheid en vaardigheid in het werken met grafieken en functies, daarbij inbegrepen exponentiële, logaritmische en goniometrische functies, alsmede de beheersing van de differentiaalrekening.

- WISA is het profielvak wiskunde in de profielen EM en NG. Je mag in de profielen EM en NG kiezen voor WISB in plaats van WISA. WISB is aan te bevelen (of verplicht), wanneer je geïnteresseerd bent in de wiskundige kant van de economie of wanneer je de profielen NG en NT wilt combineren. WISA is ook een optie in het profiel CM.

Wiskunde B:

Dit vak bereidt voor op technische of exacte universitaire studierichtingen. Het diepgaand ontwikkelen

van reken- en formule vaardigheid, uitgebreide vaardigheid in het werken met grafieken en functies en beheersing van de differentiaal- en integraalrekening staan centraal.

- WISB is verplicht in het profiel NT

Wiskunde C:

Dit vak bereidt voor op studierichtingen in de sociale wetenschappen. Naast kennis van kansrekening en statistiek leer je enige reken- en formulevaardigheid en vaardigheid in het werken met grafieken en functies, daarbij inbegrepen exponentiële en logaritmische functies, alsmede logisch redeneren en het kennis van vorm en ruimte.

- WISC is een optie in het profiel CM